

1 יח"ל

מדעי ההתנהגות

השכלת יסוד - מסלול 8 שנות לימוד

שער ראשון ה"אני"



ארגון ועריכה – אילת כ"ץ

מהי רמת האנרגיה והסקרנות שלכם על רצף בין 1-10 ?

1

10



פירוט נושאים	לוח זמנים
פתיחה מה זה מדעי ההתנהגות אילו תחומי דעת נכללים במקצוע	10:00-10:30
הצגת תוכנית הלימודים ומבנה המבחן במדעי ההתנהגות (אילו חומרים להוראה- למידה עומדים לרשותכם המורים) מידת האוטונומיה שלכם, שיקולי דעת ובחירות. (1 יח"ל = 70 שעות) שאלות	11:00 – 10:30
שיח קבוצתי	11:45 – 11:00
הפסקה	12:00 – 11:45
שער שני - המשפחה	13:10 – 12:00
הפסקה	13:20 – 13:10
המשך שער שני - המשפחה	14:00 – 13:30

מדעי ההתנהגות – שער ראשון



שער ראשון
מה זה מדעי ההתנהגות
אילו תחומי דעת נכללים במקצוע

10:00-10:30

מדעי החברה



מדעי ההתנהגות



אנתרופולוגיה

סוציולוגיה

פסיכולוגיה

מדעי החברה - אוסף של תחומי דעת העוסקים בחקר החברה האנושית על היבטיה המגוונים, ובאינטראקציה של זו עם הלא-אנושי. לדוגמה: גאוגרפיה המתייחסת להשפעות האדם על הסביבה הפיזית כמו שינויי אקלים פסיכולוגיה הלומדת מהתנהגותם של בעלי חיים ומסיקה מכך על התנהגות האדם.

סוציולוגיה – חקר החברה וההתנהגות החברתית של האדם.

מהסוציולוגיה, נגזרים תחומי משנה כגון יחסי מגדר, יחסי דתיים-חילוניים, יחסי מדע חברה, זהות.

אנתרופולוגיה – חקר התרבויות.

גאוגרפיה - תחום בין-תחומי העוסק בקשרי הגומלין בין האדם לטבע

מדע המדינה – מתמקד בחקר הפוליטיקה, השוואת משטרים, מחשבה מדינית, ההתנהגות הפוליטית והמדיניות הציבורית יחסים בינלאומיים – התנהגות הפוליטית, החברתית והכלכלית בזירה הבינלאומית.

מדיניות ציבורית – עוסקת בהבנת הגורמים המעצבים את תהליך המדיניות הציבורית ואת תוצאותיו.

פסיכולוגיה – חקר הנפש וההתנהגות, כפי שאלה נקבעים בזיקה לחברה כולה.

קרימינולוגיה – עוסקת בעניינים ובתרחישים חברתיים הקשורים בפשיעה ובהתנהגות פושעת.

כלכלה – עוסקת ביחסים האנושיים והחברתיים הקשורים בהשגת אמצעים חומריים.

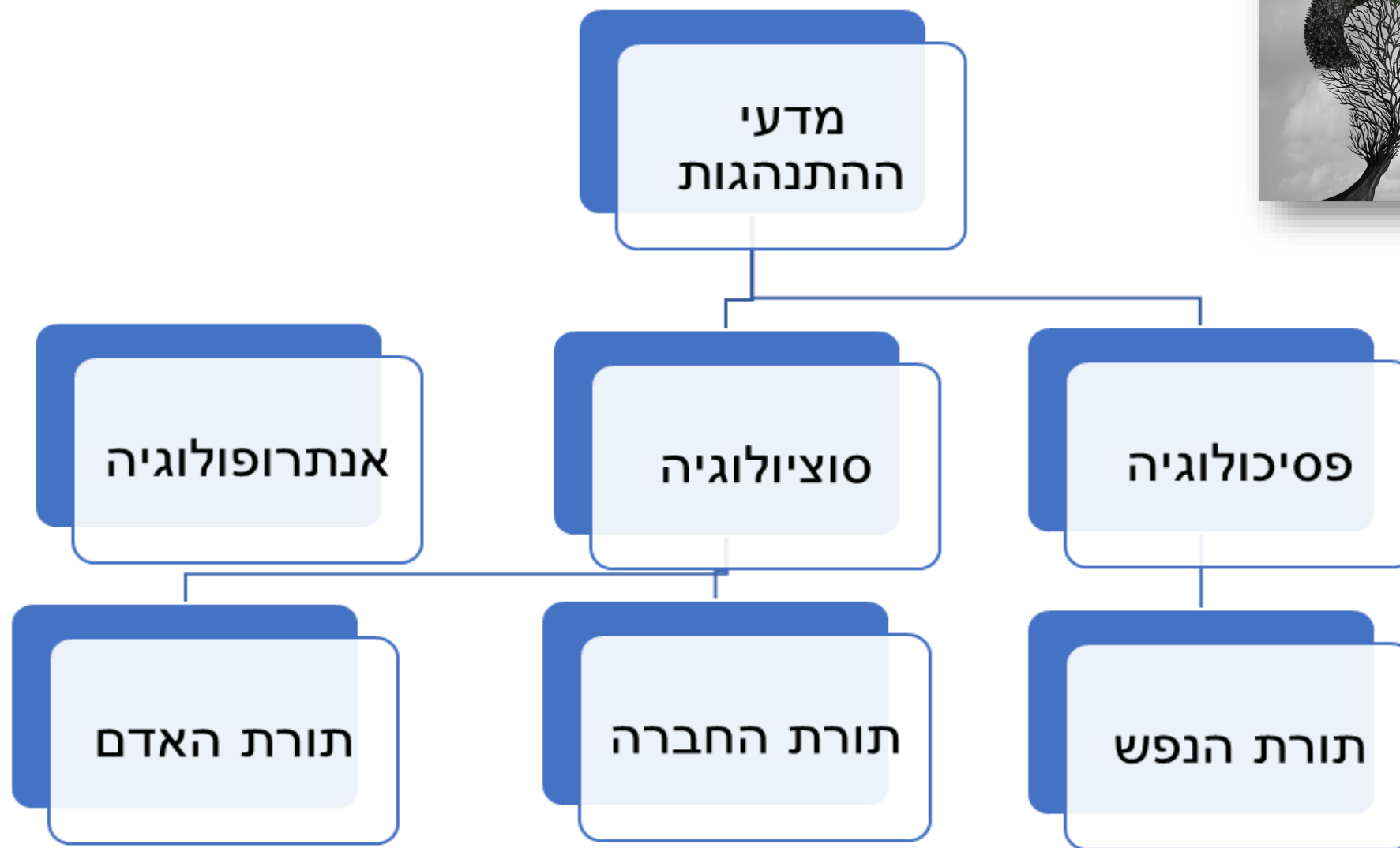
תקשורת – עוסקת בהעברת מידע בין שני משתתפים או יותר.

בלשנות - מחקר השפות והתפתחותן. תחום שנחשב גם כחלק ממדעי הרוח.

דמוגרפיה - תחום מחקר העוסק במחקר ותיעוד של אוכלוסייה אנושית.

לימודים אזוריים - שדה מחקר בין תחומי שמתמקד באזור גאוגרפי, לאומי או תרבותי.

עבודה סוציאלית - מתייחסת לרווחת האדם ברמות ניתוח שונות והיבטים מגוונים של הפרט, המדינה, המשפט, החברה, הכלכלה והתרבות.



(פסיכו = נפש לוגיה = תורה) (סוציו = חברה לוגיה = תורה) (אנטרופוס = אדם לוגיה = תורה)

מדעי ההתנהגות משלבים בין שלושה תחומי המדעים: סוציולוגיה, אנתרופולוגיה ופסיכולוגיה.

כל אחד ממקצועות אלו עוסק בתחום אחר הקשור לאדם ולנפש האדם.

□ הפסיכולוגיה עוסקת באדם עצמו ובהתנהגותו. (פסיכו = נפש לוגיה = תורה)

□ אנתרופולוגיה עוסקת בחקר התרבויות אשר בונות את החברה שלנו. (אנטרופוס = אדם לוגיה = תורה)

□ סוציולוגיה מתמקדת בחקר יחסי הגומלין של האדם עם הסביבה הקרובה והרחוקה לו.

(סוציו = חברה לוגיה = תורה)

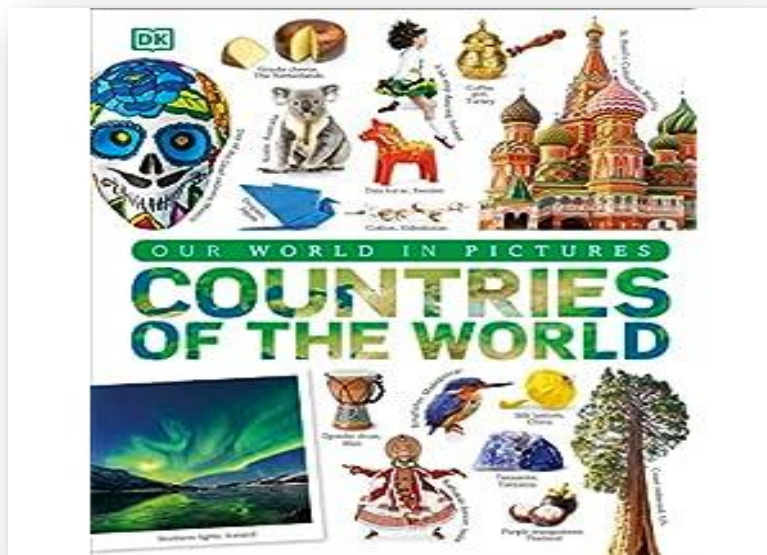
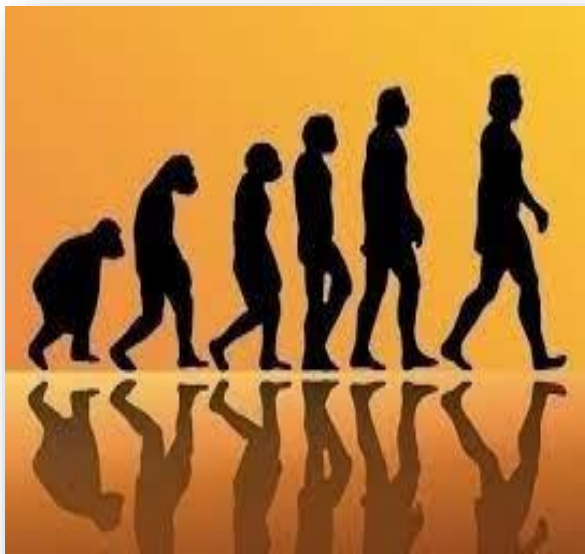
המטרה של לימודי מדעי ההתנהגות היא להקנות

השקפה נרחבת בתחום של מדעי החברה, לעסוק בנפש

האדם, לזהות את הצרכים שלו ולגלות כיצד הוא פועל

בחייו במצבים השונים אליהם נקלע.





פסיכולוגיה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה הם תחומים מרכזיים במדעי ההתנהגות התורמים להבנתנו את ההתנהגות האנושית, החברה והתרבות. שלושת התחומים חולקים מטרות משותפות של פתרון המורכבות של הקיום האנושי. באמצעות שיתוף פעולה בין-תחומי ומתודולוגיות מחקר מגוונות, שלוש הדיסציפלינות האלו שופכות אור על היבטים שונים של התנהגות אנושית ותורמות תובנות חשובות לשיפור הרווחה האישית והחברתית



איור מ-1904 של המגוון האתני של אסיה



איך זה קשור אלי?

ערך פנימי

הערך הפנימי בלמידה
רלוונטית עונה על

השאלה: איך זה קשור אלי?



למה זה טוב לי?

ערך חיצוני

כיצד הלמידה תתרום לי.
למידה הופכת לרלוונטית
כשהלומד/ה מכיר/ה בכך
שיש לה ערך "שימושי"
לחיים.

רלוונטיות קשורה למוטיבציה הפנימית של הלומד/ת בתהליך הלמידה. שהלמידה רלוונטית תהיה יותר השקעה, מעורבות תחושת עניין סקרנות וחשיבות. למידה של מיומנויות או של תכנים רלוונטיים, תקדם ותניע אותם לשאול, להבין ולשלוט בנלמד. למידה כזו תיצרב בזיכרונם של הלומדים ולבסוף תהפוך עבורם את הידע לידע מוצק.

אמיל"י

אני מה יוצא לי (מזה)

אמיל"י זה לא שכנוע, זה תיווך.
האמיל"י - צריך להיות ברור לכם המורים!!!

למה זה טוב לי?

ערך חיצוני

כיצד הלמידה תתרום לי.
למידה הופכת לרלוונטית
כשהלומד/ה מכיר/ה בכך
שיש לה ערך "שימושי"
לחיים.

איך זה קשור אלי?

ערך פנימי

הערך הפנימי בלמידה
רלוונטית עונה על
השאלה: איך זה קשור אלי?

אמיל"י - רעיון שאני יכול ליישם בחיי האישיים / בעבודה

לאיזה תחום מבין השלושה: פסיכולוגיה, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה שייך כל משפט/ כל מילה?

פריד

ריקודי עם

מגילות ים המלח

בר מצווה

רשתות חברתיות

חשיבה חיובית

לחץ וחרדה

מעמד חברתי

מיתולוגיה יוונית

חתונה

הצגת תופעות אנושיות ככלי למידה לנקודות מבט

פסיכולוגיה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

1- אמונות תפלות/טפלות

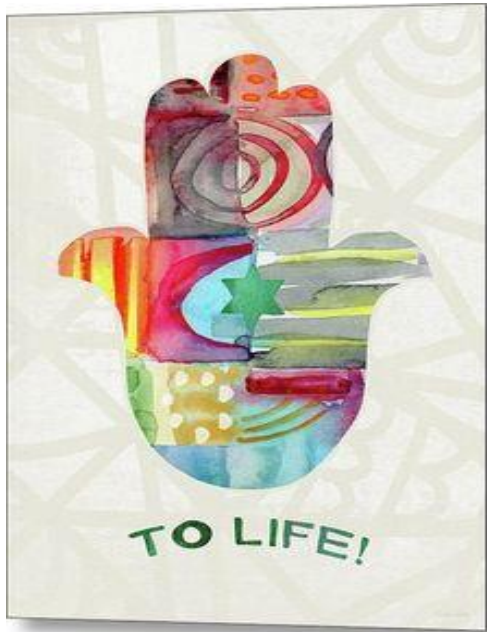
2- אסלה במוזיאון



**למצוא היגיון
בהתנהגות האנושית**



1- אמונות תפלות/טפלות



- אילו אמונות תפלות אתם מכירים?
- באיזו אמונה תפלה אתם מאמינים?
- למה לדעתכם בני אדם מאמינים באמונות תפלות?

אמונה טפלה או אמונה תפלה

אמונה תפלה היא כינוי לאמונות עממיות שאין להן יסוד, אינן מוכחות מדעית ובלתי רציונליות. לרוב יש להן הקשר. למשל, אם מנשקים מזוזה בפתח הבית - זה חלק ממערכת דתית, אבל אם למשל מנשקים פרסה זה נחשב לאמונה תפלה. אמונות תפלות משמשות לגנאי של אמונות של אנשים אחרים.

אמונה טפלה היא גם היאחזות בסימנים מהיקום סימני אזהרה או סימנים לשפע וטוב

בעברית מקובלים שני הצרופים: אמונה טפלה ואמונה תפלה. הצירוף "אמונה תפלה" נראה מתאים יותר למשמעותו ("תפל" משמעו **חסר טעם, דלוח, "טפל" משמעו נספח, משני**), בגלל הדמיון בין המילים "טפל" ו"תפל" התקבלו בעברית שתי הצורות של הביטוי. השורש ט.פ.ל מופיע במקרא, בספר איוב (ספר איוב, פרק י"ג, פסוק ד'): "אַתֶּם טַפְּלִי-שָׁקֶר; רַפְּאִי אֶלֶל כָּלְכֶם".

מה דעתכם? כמה אחוזים מהישראלים מאמינים באמונות תפלות? ומהן האמונות התפלות המובילות?

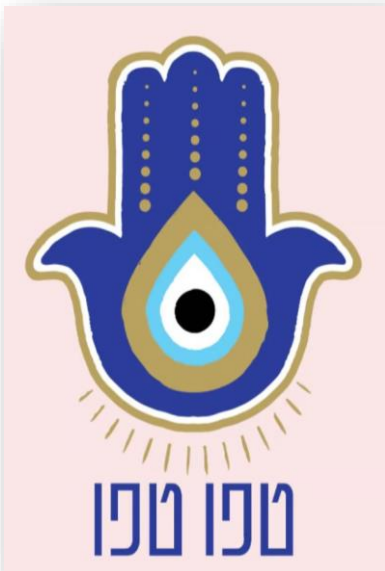


מה דעתכם? כמה אחוזים מהישראלים מאמינים באמונות תפלות? ומהן האמונות התפלות המובילות?

נתון מחקרי

30%- מהישראלים מאמינים באמונות תפלות, כך קובע סקר של מכון שילוב. 42% מתוכם טענו כי הם מאמינים בפירוש שיש אירועים שמשפיעים על מזלם לטובה או לרעה.

האמונות הטפלות הנפוצות ביותר במקום הראשון הן: **"חמסה חמסה"**, **"טפו טפו טפו"** ו**"בן פורת יוסף"** שאמורים לסלק את המזל הרע. במקום השני והשלישי: **חתול שחור כסימן מבשר רע**, ו**נקישה על עץ (טאץ' ווד)**.



חמסה

חֲמֶסָה - Hamsa היא אחד המוטיבים והחפצים הנפוצים בתרבות העממית הים-תיכונית והמזרח תיכונית זהו אביזר קמע עתיק מאד, בתור שכזה הוא יועד לשמירה והגנה מפני עין הרע, להקניית תחושת ביטחון והגנה.

החמסה, שפירושה בערבית "חמש", נולדה כבר בזמנים הפרהיסטוריים, כשהאדם הקדמון ראה ביד דבר משמעותי וצייר ידיים או הטביע את כפות הידיים על קירות מערות.

שתי דתות - היהדות והאסלאם, טוענות כל אחת שהיא המקור האמיתי של החמסה, או לפחות המקור הדתי-תרבותי של השימוש בה.

טפו, טפו, חמסה, חמסה
אם לא יועיל, בטח לא יזיק



חמסה מוסלמית



חמסה יהודית

לשתי הדתות הללו, היהדות והאיסלאם, חמסות מעט שונות.

החמסה היהודית - האצבעות מופנות כלפי מעלה

החמסה המוסלמית – האצבעות פונות כלפי מטה - בכוונה להביא מזל - אל מול כוחות השאול.

סמל כף היד עם האצבעות כלפי מטה, שימש קמע להגנה **באיסלאם של המאה ה-7 החמסה הזו הופכת ל"ידה של פטימה"**.

מיהי פטימה? - לפי האגדה שרפה פטימה בת מוחמד את ידה בתוך תבשיל רותח, כשראתה אישה אחרת שבעלה מביא אל ביתם.

דרך סדק בקיר נשרו דמעותיה ופגעו בכתפו של בעלה. בכך נמנע ממנו לממש את נישואיו לאישה האחרת.

המוסלמים מאמינים ב"יד פטימה", שהעין המצוירת בה היא עינה הדומעת של פטימה. אצל הערבים מסמל סמל היד, 5 האצבעות והעין שבו, את הביטוי "חמש אצבעות בעיניך", שמשמעותו שעיניך הרעות לא ישיגו את זממן.

חמש האצבעות בה מסמלות את חמשת עמודי האסלאם

החמסה קושרת בין שני איברי גוף – העין וכף היד.

החמסה כוללת את העין ממנה היא מגינה והקישור בין שני האיברים הוא

קישור סימבולי - **היד מהווה את הכוח**

העין מהווה את המחשבה הרעה או הטובה ומסמלת את ראי הנפש.

צירופי לשון כגון יד ימינו, יד חזקה וזרוע נטויה.

כף היד הפרושה את ידי הכוהנים המברכים את קהל המאמינים.



בן פורת יוסף

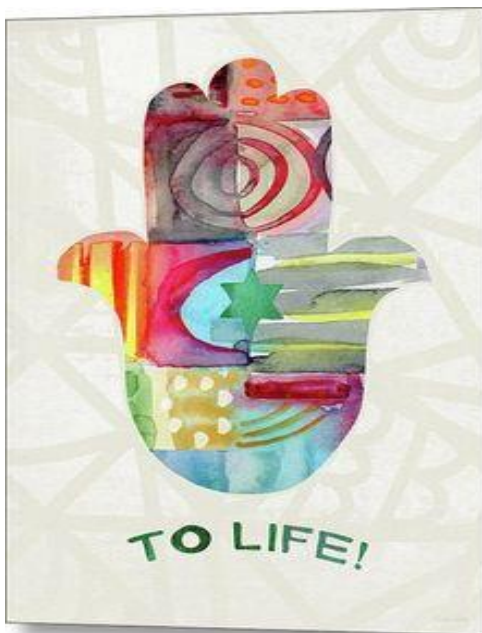
הביטוי בן פורת יוסף לקוח מתוך ברכתו של יעקב אבינו לבניו. לפני מותו, מברך יעקב את יוסף ואומר: בן פורת יוסף, בן פורת עלי-עין; בנות, צעדה עלי-שור (בראשית מט כב). הנה ההסבר המשוער: **פורת** - מהשורש פר"י (פריון, פרו ורבו). בן פורת פירושו בן לעץ פורה. עין - מעיין. הדימוי מזכיר את הפסוק: כָּעֵץ, שְׁתוּל עַל-פִּלְגֵי-מַיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ, יִתֵּן בְּעֵתוֹ (תהילים א ג) שור - חומה, קיר. בנות צעדה עלי שור - הכוונה כנראה לענפי העץ הצומחים ומשתרגים על החומה. זו היא מין ברכת פריון

הביטוי "בן פורת יוסף" משמש כסגולה נגד עין רעה, והוא נאמר לעיתים במקום להזכיר את שמו של אדם שרוצים לשבח, כדי להגן עליו מפני "עין הרע". במסורת ישראל, יוסף הצדיק נחשב מוגן מפני עינם הרעה (קנאתם) של הבריות. לכן נהוג להזכיר את הברכה שקיבל מאביו כמגן מפני העין הרעה.

ביטוי לברכה וסגולה נגד עין רעה ובנוסף משמש גם כמחמאה על תכונות חיוביות.

נולד תינוק חדש למשפחה. בטקס ברית המילה, הדודות לא הפסיקו לומר: "איזה תינוק יפה! בן פורת יוסף!" כאשר נער מתגייס לצבא ורוצים שיישמר מכל רע, אומרים לו: "בהצלחה בגיוס, שיהיה לך שירות מוצלח, בן פורת יוסף".





אמונות תפלות/טפלות

אמונות תפלות



○ הציגו נקודות מבט מבחינה : סוציולוגית, פסיכולוגית, ואנתרופולוגית לתופעה.



לסיום

- מה דעתכם על תופעה חברתית זו?
- אילו ערכים עולים מהתופעה?

2- להכניס משתנה למוזיאון ולומר: זו אמנות!

מה דעתכם?

מרסל דושאן 1917
"המזרקה"





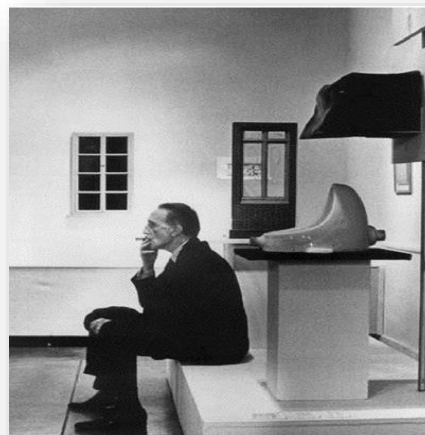
המאה ה-20 ◀ דאדא וסוריאליזם ◀ דושאן- מבשר

המזרקה/ דושאן

דושאן עוסק כאן בשאלה מהי אמנות ומהו תפקידו של המוזיאון.

זוהי יצירתו המפורסמת והשערוריתית ביותר של דושאן. השערוריה נעוצה במספר דברים:

רדי מייד ומפגש בין "גבוה לנמוך"- הצגת אסלת שירותים כמוצג בתערוכה נועדה לערער על האמנות המסורתית. מטרתו של דושאן איננה רק יצירת חפץ אסתטי מאוביקט יומיומי אלא כוונתו לזעזע את דעת הקהל ואת מבקרי האמנות בהכניסו חפץ בזוי ואינטימי לתצוגה פומבית.



המזרקה

מרסל דושאן



אסלת הזהב " אמריקה" במוזיאון האם זו אמנות?

מאז המשתנה של מרסל דושאן, אף אסלה לא זכתה לתשומת לב כמו זו המוזהבת של **מאוריציז קטלאן**. האסלה, שעשויה 103 קילו זהב 18 קראט, תיפקדה כבית שימוש לכל דבר ועשרות אלפי מבקרים זכו לעשות בה את צרכיהם. הוצגה ב-2017 בגוגנהיים. ב-2018 האסלה עלתה לכותרות כשהוצעה לדונלד טראמפ כתחליף לציור של ואן גוך שביקש עבור הבית הלבן. אוצרת הגוגנהיים חשבה שבגלל חיבתו לזהב ובגלל שם היצירה - "אמריקה", טראמפ דווקא ישמח אבל הוא דחה את ההצעה.

האסלה המוזהבת, פארודיה צינית שמזכירה את עגל הזהב ואת הסגידה למה שנוצץ אבל חסר מהות.



אסלת הזהב " אמריקה" במוזיאון האס זו אמנות?

האסלה, ששוויה מוערך ב- 6 מיליון דולר, מתפקדת גם כאסלה רגילה מלבד היותה יצירת אומנות. היא הוצגה בחדר השירותים בקומה החמישית.

לדברי האמן, היצירה רומזת על החלום האמריקאי שיש בו הזדמנות שווה לכולם.

אמריקה עמדה בתור לשבת על אסלת הזהב של מאוריציו קטאלן. בגלל רצון המבקרים להצטלם עם האסלה. כל מבקר יכול היה ל"התייחד" עם האסלה במשך 3 דקות בלבד.

קטלאן יצר את "אמריקה" בהשראת מסע הבחירות של דונאלד טאמפ של את מה שקראו לו "כס המלכות"



האסלה "אמריקה" עברה מהמוזיאון לארמון בלנהיים ליד אוקספורד שנבנה במאה ה-18 עבור ג'ון צ'רצ'יל, הדוכס הראשון ממרלבורו, ווינסטון צ'רצ'יל, שהיה ראש ממשלת בריטניה בתקופת מלחמת העולם השנייה, נולד בארמון ועשה את צרכיו בדיוק באותו בית שימוש בו הותקנה האסלה המוזהבת.

התערוכה של קטלאן נפתחה בארמון בתאריך **14.9.2019** ובלילה לאחר הפתיחה היא נגנבה פירקו את האסלה המוזהבת ולקחו אותה איתם. כל שנותר ממנה היא נזילה ענקית שגרמה להצפה משמעותית ולנזק לארמון בן ה-300 שנה.

רק בדצמבר 2023 הועמדו 4 הגנבים לדין. האסלה חזרה לגוגנהיים. כחלק מכתב התביעה, הגנבים מואשמים גם בגרימת נזק לארמון העתיק.

ארמון בלנהיים, אנגליה



אסלת הזהב היא האסלה היקרה ביותר בעולם, בכדור הארץ. האסלה היקרה ביותר בעולם, בשווי של כ-23 מיליון דולר, נמצאת בתחנת החלל הבינלאומית והמחיר הגבוה שלה קשור ליכולות הטכנולוגיות שלה בשימוש באסלה ללא כובד ויכולות מחזור פסולת משוכללות.



בית שימוש בתחנת החלל הבינלאומית

לסיום

- מה דעתכם על התופעה מבחינה פסיכולוגית, סוציולוגית ואנתרופולוגית